

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสวนสมุนไพร
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ผู้เขียน นายนภาสีทธิ ญาณมูข

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม)

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ ลีสุวรรณ	ประธานกรรมการ
ศาสตราจารย์ ดร. อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์	กรรมการ
ดร. สมชาย เดียวกุล	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และการจัดการท่องเที่ยวในสวนสมุนไพรฯ รวมทั้งศึกษาถึงศักยภาพ ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมและพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสวนสมุนไพรฯ เพื่อศึกษาหาแนวทางในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น และประเมินการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสวนสมุนไพร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยแบ่งการทดลอง ดำเนินงานออกเป็น 2 ช่วง ประกอบด้วย การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของสวนสมุนไพรฯ การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และศักยภาพในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสวนสมุนไพรฯ และการวางแผนพัฒนา จัดทำโครงการ เพื่อส่งเสริมให้สวนสมุนไพรฯ มีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งผลการศึกษารูปได้ดังนี้

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสวนสมุนไพร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีการดำเนินงานตามนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจัดการโดยใช้ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยว สภาพพื้นที่ภายใน สวนสมุนไพรก่อนข้าง สมบูรณ์ มีการรวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพรทั้งที่หายาก และมีอยู่ทั่วไปไว้กว่า 270 ชนิด จำแนกตามสรรพคุณการรักษาโรคตามคัมภีร์ตำรายาไทยโบราณออกได้เป็น 20 กลุ่ม มีกิจกรรมการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศประกอบด้วย นิทรรศการสิ่งแวดล้อม กิจกรรมเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ชมทัศนียภาพธรรมชาติ และศึกษาความรู้เกี่ยวกับสวนไพรไทย เพื่อให้นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดการเรียนรู้ และเกิดจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อม และเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์ และพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ สวนสมุนไพรยังได้มีการจัดแบ่งพื้นที่ให้เป็นโซน (Zone) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้พื้นที่ และอนุรักษ์สภาพพื้นที่เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว หากมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เจ้าหน้าที่โครงการสวนสมุนไพรฯ จะหามาตรการวางแผน การจัดการท่องเที่ยว ไม่ให้เกินความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity) และไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

การจัดการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว ไปจนถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับโลก ความรู้เกี่ยวกับสวนไพรไทย ความรู้ด้านธรรมชาติ ป่าไม้ แหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงคุณค่า ความเชื่อ ค่านิยม และภูมิปัญญา และวัฒนธรรม มีการจัดฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่นำชม และเจ้าหน้าที่โครงการสวนสมุนไพรฯ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และนำไปถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยว และประชาชนท้องถิ่น ให้เกิดจิตสำนึกในการดูแลรักษา ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน โครงการสวนสมุนไพรฯ ยังไม่สามารถเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการจัดการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากข้อจำกัดหลาย ๆ ประการ แต่เจ้าหน้าที่โครงการสวนสมุนไพรฯ ได้พยายามหาแนวทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในสวนสมุนไพร ให้มากที่สุด มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล และรวบรวมความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น เพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการจัดการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป

การจัดการโครงสร้างพื้นฐาน และบริการการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่โครงการสวนสมุนไพรฯ มีการวางแผนการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน และบริการการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ทำให้สวนสมุนไพรเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว และมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก

การจัดการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยวของสวนสมุนไพร เป็นการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการรวบรวมพืชพันธุ์สมุนไพรจำนวนมาก เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน และภูมิปัญญาหมอยาไทย

เป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยว และมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สนใจ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
การท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ และเกิดจิตสำนึก ในการดูแล รักษาสิ่งแวดล้อม เกิดการเรียนรู้อย่าง
แท้จริง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Independent Study Title Ecotourism Management in HRH Princess Maha Chakri
Sirindhorn Herbs Garden

Author Mr. Napisith Yanmook

Degree Master of Arts (Man and Environment Management)

Independent Study Advisory Committee

Assoc. Prof. Dr. Chukiat Leesuwat Chairperson

Prof. Dr. Anurak Panyanuwat Member

Lect. Dr. Somchai Teaukul Member

ABSTRACT

The objectives of this research were to study a condition agreement and situation of ecotourism, problems obstacles and effects, and to propose an appropriate model of eco-tourism management in the area, analyze and estimate eco-tourism management in Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn Herbs Garden area.

This action research were study to a condition agreement and situation of ecotourism, analyze problems obstacles and effects, and to propose an appropriate model of eco-tourism management in the area 2 periods. The results of this research were as follows:

There were certain elements to ensure sustainability and the implementation according to eco-tourism policy of eco-tourism management of the project in particular how to make nature and the environment of the area attractive to the potential tourists. There were as many as 60 rais of area filled with more than 270 species of medicinal herbs, or 20 groups classified by healing properties according to Traditional Thai Medicine Treatise. In Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn Herbs Garden has already started nature trail activity. Tourists were guided to explore nature. This was to instill environmental awareness among tourists and concerned people in order to help change their behaviors toward the preservation of

nature and sustainable development. The Project's area has been managed by zoning to optimize preservation efforts, and to mitigate impacts from tourism. Plans were well prepared cope with the increasing number of tourists of contain and minimize the tourism impacts within the carrying capacity toward to eco system and environment.

Training was organized to educate and instill environmental awareness among those people concerned with tourism activities. The project's staffs were trained to pass on knowledge to local people and tourists for awareness development toward the natural preservation to ensure the sustainability of tourism. Therefore, more efforts should be made on providing training, organizing exhibition, and campaign through various media to install in these people the environmental and preservation awareness.

The project's management was not based on a participatory approach, local people still had no roles in the project because the area's limitation. Local people benefited mostly from the project implementation. The concerned staff should be attempts to monitoring and evaluation of the local people in every process of the project in order to promote sustainable environmental preservation, and the prosperous future of the eco-tourism project.

The good management of basic supplies, traveler's service and amenity can attract the increasing number of tourists.

Promotional and marketing efforts as well as other eco-tourism management should be designed to enhance local uniqueness and invaluable science of Thai wisdom. Those cultural and natural elements were the selling points to tourists. However, there should be efforts to organize activities to stimulate tourists and concerned parties to increase awareness, and preserve, and care for the environment. Indigenous learning should be provoked was to ensure that eco-tourism marketing will be sustainable.